

Çöplük Kralı

Elizabeth Laird

1. Baskı: Beyaz Balina Yayınları, 2017

ÇÖPLÜK KRALI
Elizabeth Laird

Bu kitabın ilk baskısı, 2003 yılında, *Garbage King* adıyla Pan Macmillan'ın alt markası olan Macmillan Children's Books tarafından yapılmıştır.

ISBN: 978-605-188-145-4

YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 13695

MATBAA SERTİFİKA NO: 19039

Metin hakları © 2003, Elizabeth Laird

Resim hakları © 2003, Yosef Kebede

© 2016. Bu kitabın Türkçe yayın hakları Pan Macmillan'dan alınmış olup Beyaz Balina Yayınları'na aittir.

Yayın yönetmeni: Bülent Oktay

Editör: Ayşe Su

Çeviren: Zarife Biliz

Resimleyen: Yosef Kebede

Son okuma: Seda Kostik

Grafik uygulama: Ayşe Çalışkan

EKOSAN MATBAACILIK

Maltepe Mah. Hastaneyolu Sok. No: 1 (Tarl Tarım Binası)

Zeytinburnu – İstanbul

Cilt: Ekosan Matbaacılık, İstanbul

Beyaz Balina Yayın Sanat Dağıtım Paz. San. ve Tic. Ltd. Şirketi

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. MB İş Merkezi No: 14 K: 1 D: 1

Zeytinburnu / İstanbul

Tel: 0212 544 41 41 - 544 66 68 - 544 66 69

Faks: 0212 544 66 70

info@beyazbalina.com.tr

Çöplük Kralı

Elizabeth Laird

Çeviren: Zarife Biliz

Resimleyen: Yosef Kebede

Yazar Hakkında

Elizabeth Laird, sevilen pek çok çocuk kitabına imza atmış bol ödüllü bir yazardır. Carnegie Madalyası'na altı kez aday gösterilmiştir. İngiltere'de yaşamakta ve elinden geldiğince seyahat etmektedir.

Çevirmen Hakkında

Zarife Biliz; çevirmen, editör, şiiryazar, kitapsever. Otuzun üzerinde kitap çevirdi, pek çok kitabı yayına hazırladı. Çocuk edebiyatına gönül verdiğinden beri yetişkin kitaplarıyla pek ilgilenmiyor ve yeniden okumaktan/bakmaktan bıkmadığı kitapları çevirmeyi seviyor. *Fener Bekçisi* (Jeanette Winterson), *Kara Gemi'den Dehşet Hikâyeleri* (Christ Priestley), *Yankı* (Pam Muñoz Ryan) ve *Tavşan ile Ayı* (Julian Gough-Jim Field) bu kitaplardan bazıları.

Addis Ababa'nın sokak çocuklarına...

ÖNSÖZ

Elizabeth Laird, Etiyopya'ya ilk kez 1967 yılında, son imparator Haile Selassie hâlâ tahttayken, savaşın ve kıtlığın karanlık günlerinin eli kulağındayken gitti. Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da iki yıl yaşadı, bu sırada kamyon tepelerinde, otobüslerle, at sırtında ya da yayan olarak tüm Etiyopya'yı gezdi. Çiftçi aileleri, köylüler, askerler, öğretmenler, öğrenciler, sokak çocukları, hatta prenseslerle dost oldu.

Sonraki otuz yıl boyunca Etiyopya uzun iç savaşın ve mahveden kıtlığın dehşetine teslim oldu. Ama nihayet barış geldiğinde Elizabeth de Etiyopya'ya geri döndü. Eski arkadaşlarını bulmaya çalıştı. Kimisi ülkeden kaçmış, kimi ölmüştü. Ama zamanında sokak çocuğu olarak ondan para dilenen, başarılı ve mutlu iki kişi de dâhil olmak üzere pek çoğunu buldu. Bu çocuklar ona kederli hikâyelerin mutlu bir sonu olabileceğini göstermişti.

Elizabeth Laird o günden beri sık sık Etiyopya'ya gidiyor, ülkeyi bir uçtan bir uca geziyor. Pek çok yeni arkadaş edindi; onların arasında Addis Ababa'nın sokaklarında zor koşullarda yaşayan bir grup sokak çocuğu da var. Bu çocuklar ona hayatlarını anlattılar, yattıkları yeri gösterip köpekleriyle tanıştırdılar. Ona umutlarından ve korkularından bahsettiler.

SÖZLÜK

Shamma – Hem erkekler hem kadınlar tarafından kullanılan, ekstra bir battaniye gibi dış giysinin üzerine atılan, kalın pamuklu kumaştan yapılan bir şal.

Amharca – Etiyopya'nın resmi dili.

Injera – Etiyopyalıların tüm öğünlerde ekmek yerine yediği bir tür akıtma ya da krep.

Ato – Bay.

Woizero – Bayan.

Tej – Balla yapılan alkollü bir içecek.

Godana – Sokaklarda yaşayan insan; dilenci.

1

Barakada hiç ışık yoktu, içerisi ancak ay çıktığında biraz aydınlanırdı. Mamo o zaman, oluklu sacdan yapılmış damın çatlaklarından sızan ışığı görebilirdi.

Ama o gece ay yoktu. Mamo titredi, lime lime olmuş battaniyeyi başının üstüne çekip ablasının sıcak gövdesine sokuldu. Başta Tiggist'in arkası ona dönüktü, sonra sırtüstü döndü. O kımıldarken altlarındaki saman şilte hışırdadı. Mamo onun uyanık olduğunu biliyordu. Gözlerinin açık olduğunu ve bakışlarını zifiri karanlığa diktiğini biliyordu.

Mamo, “Şimdi ne yapacağız?” dedi.

“Bilmiyorum.”

Anneleri öleli bir hafta olmuştu. Mamo'nun pek bir şey hissettiği yoktu. Kendini bildi bileli annesi ya sarhoş ya hastaydı. Mamo onun ani öfke nöbetlerinden korktuğundan

mümkün olduğunca ayağının altında dolaşmamaya dikkat ederdi.

Onun sevdiği Tiggist'ti. Kendisi de daha küçücükken Mamo'yu kucağında taşır, karnını doyurur, düştüğünde kaldırırdı. Onu koruyup gözeten, annelik yapan Tiggist'ti.

“Sen de gitmeyeceksin Tiggist, değil mi?” diye sorarken midesi aniden kasıldı. “Beni bırakmayacaksın?”

“Bilmiyorum,” dedi kız gene.

Mamo'nun önünde sanki kapkara bir delik açıldı. Üzerine atılmak, ona zorla söz verdirmek istiyordu ama ablasının sesinde daha önce hiç duymadığı bir tını vardı. Bu tını tüylerini diken diken ediyordu.

“Kirayı önümüzdeki haftaya kadar ödemek zorundayız,” dedi. “Elli *birr*. Elli *birr*'i nereden bulacağız?”

Elli *birr*! Mamo hayatında bu kadar parayı bir arada görmemişti.

“Eğer ödeyemezsek bize ne yaparlar?”

“Ne yapacaklarını düşünüyorsun? Bizi buradan atarlar.”

“Nereye gideriz o zaman?”

“Of, kapa çeneni, Mamo! Nereden bileyim ben? Kendin düşün!”

Sesindeki sertlik Mamo'yu dehşete düşürüp kendini daha da kötü hissetmesine sebep oldu. Bir daha konuşmaya cesaret edemedi.

“Yarın Ferida Hanım’a gideceğim,” dedi Tiggist sonunda. “Geçen hafta müşterilerinin siparişlerini götürdüm. Belki bana iş verir. Dükkânında kalabilirim.”

Mamo yutkundu ve aniden ona sırtını döndü.

“Ama sensiz gitmem.”

Mamo ablasının sesindeki tereddüdü hissedebiliyordu. Korkusu hiddete dönüştü. Battaniyeyi de çekerek ondan uzaklaştı, yumruklarını sıkıyordu.

“Ne yapmamı istiyorsun peki?” Tiggist’in sesi öfkeliydi. “Barda mı çalışayım? Yüzümü boyayıp barın arkasında müşterilerle mi kırıştırayım? Burada başka ne var yapacak?”

Mamo bunu hiç düşünmemişti. Eskisi gibi yaşayıp gideceklerini sanmıştı. Tiggist’in öyle ya da böyle annesinin yaptıklarını yapacağını, her ay kirayı ödeyeceğini, her akşam yiyecek bir şeyler bulacağını varsaymıştı.

“Ben çalışırım,” diye mırıldandı. “Bir boya sandığı alırım.”

Tiggist acı acı güldü.

“Boya sandığının parasını kim ödeyecek? Hem nerede işe çıkacaksın? Sokaktaki oğlanların bunun için nasıl kavga ettiğini biliyorsun. Hiç şansın yok!”

Mamo parmaklarıyla kulaklarını tıkadı. Daha fazla duymak istemiyordu. Tiggist battaniyeyi çekince Mamo ona doğru yuvarlandı, şimdi gene ikisi de battaniyenin altındaydı. Altlarındaki eski saman şilte hışırdadı.

“Eğer dikkatli olmazsak,” dedi Tiggist neredeyse fısıltıyla, “kendimizi sokakta buluruz.”

Güneş nihayet doğdu ve soğuk gecenin ardından beraberrinde sıcağı da getirdi. Addis Ababa’da yüzlerce evde hazırlanan kahvaltının dumanı göğe doğru kıvrıla kıvrıla yükseliyordu. Mamo, barakaya kapı niyetine takılmış keskin kenarlı sac levhayı itip dışarı çıktı. Barakanın önündeki dar yola bakıp parlak ışıktaki gözlerini kırıştırdı.

Hızlı adımlarla işlerine giden insanları izleyerek, ne yapacağını bilmeden orada bir süre durdu. Parlak mavi önlükleri, ellerinde çantalarıyla köşe başında çene çalan okul çocuklarını görmezden geldi. Mamo sadece iki yıl okula gidebilmiş, sekiz yaşında okulu bırakmak zorunda kalmıştı. Okula verecek paraları yoktu. Öğrenmeye başladığı harfleri unutalı çok olmuştu.

Çocuklardan çok, büyüklerle ilgiliydi. Kılıklarından garson oldukları anlaşılan adamlar, pazara giden ev kadınları, rengârenk kazaklar giymiş tezgâhtarlar ve

sekreterler arasında, o kadar insan arasında ona yardım edebilecek, ne yapılacağını bilen birileri olmalıydı.

Tiggist yarım saat önce çıkmıştı. Elini yüzünü yıkamış, saçını taramış, eski eteğinin üzerindeki lekeleri silmeye çalışmış, sonra da Ferida Hanım'ı görmeye gitmişti. Mamo taş döşeli sokakta arkasından bakmıştı. Yürürken sırtının dikliğinden ne kadar gergin olduğu anlaşıyordu.

Mamo genelde sabahları sokağın köşesinde geçirirdi. Orada takılan çocuklardan birkaçını tanıyordu. Gelen geçenler hakkında konuşur, eski bir oyunun başına çöker ya da iyi giyimli kişilerden para dilenerek orada uzun zaman oyalanırlardı. Bazen de öteki tarafa, müzik dükkânına giderdi. Dükkânın önündeki duvara oturur, açık kapıdan gelen müziği dinler, alçak sesle şarkılara eşlik ederdi. Bugün bir yere gidemeyecek kadar endişeliydi.

Aniden açlığını hissedip içeri girdi. Tiggist rafa, naylon torbaya sarılı bir parça ekmek bırakmıştı. Uzanıp ekmeği aldı ve köşedeki testiden üzerine su döktü. Sönmüş ateşin küllerinin durduğu ocağın yanındaki küçük tabureye oturup ekmeği kemirmeye başladı.

Aralık duran kapıdan gelen ışık birden karardı. Mamo başını kaldırıp bakınca bir silüet gördü. Ters ışıktaki yüzünü seçmesine imkân yoktu ama Mamo onun bir yabancı olduğunu derhal anladı.

“Merhaba,” diyen adam alçak kapıdan eğilerek girdi.

Sesi yüksek ve tizdi, neredeyse neşeli çıkıyordu.

Mamo tedirgin bir şekilde başıyla selam verdi.

“Baban nerede?” dedi adam.

Mamo şimdi onu net bir şekilde görebiliyordu. Yeşil-kahverengi çizgili gömleğin üzerine ceket giymişti, deri ayakkabıları güzelce boyanmıştı. Elini kaldırıncı, bileğini gevşekçe saran kocaman saati gördü.

“Babam mı?” dedi Mamo şaşkın bir şekilde soruyu yineleyerek. “Öldü. Galiba. Ordudaydı herhalde. Yıllar önce.”

Adam gülümsedi. Yüzü inceydi, dudağının kenarından yanağına doğru uzayan bir yara izi vardı. Barakanın içine göz gezdirdi.

“Sen kimsin peki?” dedi Mamo. Rahatsız olmaya başlamıştı.

Adam ona dönüp tekrar gülümsedi.

“Ben senin dayınım. Beni tanımıyor musun? Annenin kardeşi, Merga. Sana benden bahsetmedi mi?”

“Hayır. Hiç bahsetmedi.”

Merga aralarındaki mesafeyi iki uzun adımda kapatırken bir yandan da gözleriyle duvardaki rafın üzerini araştırıyordu.

“Eşyalarını nereye koyuyordu?”

“Ne eşyası? Hiçbir şeyi yoktu ki!”

Merga eğildi, şiltenin kenarını kaldırıp baktı.

“Bana ukalalık yapma.” Sesi sertleşmişti. “Radyosu. Parası. Altın takıları. Nesi varsa işte... Hepsi bu deme bana. Bir şilte. Bir battaniye. Bir testi. Bir tabure. Birkaç çatal, kaşık, bardak.”

“Sana söyledim,” dedi Mamo kapıya doğru geri geri giderken. “Bir şeyi yoktu. Hem de hiçbir şeyi.”

“O zaman parayı bana kim ödeyecek?” dedi Merga. Sırtını dikleştirmiş, Mamo’ya ters ters bakıyordu.

“Ödemek mi? Kim neyi ödeyecek?”

“Ona borç verdiğim parayı elbette.”

“Geçen ay gelip benden 100 *birr* istedi.”

Bunu söylerken yana doğru bakmıştı.

Yalan söylüyor, diye düşündü Mamo. Kapıya doğru bir adım daha attı.

Merga uzanıp Mamo’yu bileğinden yakaladı. Tekrar gülümsedi, sesindeki sertlik kaybolmuştu. Sesi gene yumuşak, neredeyse şefkatliydi.

“Bak,” dedi, “para meselesi tamam. Sen daha çocuksun. Zaten ben bunun için gelmedim. Sana yardım etmek istiyorum, anladın mı? Ben senin dayınıam. Seni görmeye geldim. Ne yapmayı düşünüyorsun? Artık annen yok.”

Mamo rahatlayıp derin bir nefes aldı. Omuzlarının gevşediğini hissetti. Şüphelenmekle haksızlık etmişti. Bu adam aileden biriydi. Bir akrabaydı. Ona güvenebilirdi.

“Bilmiyorum,” dedi. “Belki bir boya sandığı alırım.”

Merga gülerek kafasını salladı.

“Ayakkabı mı boyayacaksın? Yok artık! Bundan daha iyisini yapabilirsin. Sana iş bulacağım. Doğru düzgün bir iş. Düzgün yemek ve iyi insanlar. Ne dersin buna?”

Kalktığından beri göğsünde bir ağırlık taşıyan Mamo birden hafiflediğini hissetti. Bu mucize değilse neydi! Daha yarım saat önce gelen geçeni çaresizlik içinde izler, böyle bir şansın hayalini kurarken o şans yürüyüp kapıdan girmişti.

“Gerçekten mi? Bunu yapabilir misin? Bana iş bulabilir misin? Peki, ne iş yapacağım?”

“Bakacağız,” dedi Merga. “Hadi gel! Seni oraya götüreyim.”

Tanrı’nın gönderdiği bu yabancı fikrini değiştirir diye korkan Mamo, çabucak köşedeki testinin arkasından ayakkabılarını çıkardı. Ayakkabılar ayağına küçük geliyordu ve çoğu zaman onları giyme zahmetine katlanmazdı. Ama şimdi yeni patronunda iyi bir izlenim bırakması gerekiyordu. Ayakkabılar işe yarayabilirdi.

Ayakkabıları giyip bağcıklarını bağladı ve ayağa kalktı.

Merga onu dikkatle süzdü.

“Kaç yaşındasın sen? On? On bir?”

“Bilmiyorum. On üç olabilir.”

“Yaşına göre küçük gösteriyorsun ha?”

Mamo sırtını dikleştirdi.

“Güçlüyümdür,” dedi endişeyle. “Ağır şeyler taşıyabilirim.”

“Tamam. Hadi o zaman.” Merga son kez odaya göz gezdirip başını iki yana salladı. “Resmen mezbelelik.”

Mamo, Merga’nın peşinden dışarı çıkarken kalbi heyecanla çarpıyordu. Menteşeleri gıcırdayan kapıyı tüm gücüyle iterek kapadı, çengeli tutturdu. Yan komşuları Bayan Hanna kapı önüne çıktığında Merga dar yolda önden ilerlemişti.

“Mamo, her şey yolunda mı?” diye seslendi Bayan Hanna yumuşak bir sesle. Bir yandan da, sırtına bağladığı bebeğini yukarı kaldırmaya uğraşıyordu.

“Evet, dayım geldi,” dedi Mamo gururlanarak. “Bana iş bulacak. Şimdi ona bakmaya gidiyoruz.”

“Dayın mı?” diyen Bayan Hanna şaşkın bakışlarını Merga’ya çevirdi. “Çok iyi. Umarım olur. Bu gece gelip bana ne olduğunu anlat. Eğer istersen akşam yemeğini bende yiyebilirsiniz.”

Merga bir yandan ilerlerken, “Mamo!” diye bağırdı sert bir sesle.

Mamo, “Eğer benden önce dönerse Tiggist’e söyler misin?” diye bağırarak Merga’nın peşinden koştu.

Sonunda ona yetiştiğinde Merga, “Kimdi o?” diye sordu.

“Komşumuz, Bayan Hanna. Gerçekten iyi biridir. O...” diye konuşmaya başlamıştı ki, “Ya Tiggist? O kim?” diye sordu adam.

Mamo’nun gözleri kocaman açıldı.

“Ablam. Bilmiyor musun?”

“Ah, tabii ki! Unutmuşum.” Merga memnun görünüyordu. “Kaç yaşında?”

“On altı herhalde.”

“Şimdi nerede?”

“Bu sabah iş aramaya gitti. Bakkal dükkânına. Ferida Hanım...”

“Tamam. Yeter. Gevezeliği kes!”

Mamo kendini giderek daha coşkulu hissediyor, ayağına dar gelen ayakkabılarıyla hafifçe sekerek yürüyordu. İçinde sorular kaynayıp dursa da onları kendine sakladı.

Pembe hayaller kuruyordu. Belki bir pastanede çalışırdı, şöyle ön cephesi parlak renklere boyanmış pastanelerden

birinde... Boynuna küçük bir papyon takıp müşterilere ağız sulandıran pastalardan ve pastanelerin önünden geçerken kokusu buram buram tüten kahvelerden verirdi. Belki de bir mobilyacıda çalışır, sergilemek için kapı önüne koydukları yatak ve sandalyeleri yapmayı öğrenirdi. Ama daha büyük bir ihtimal, markette eşya taşıyım, dedi kendini mantıklı düşünmeye zorlayarak. Eh, onu da becerebilirdi. Dayısı onu ufak tefek bulsa da güçlüydü.

Bildiği sokak ve caddelerden uzaklaşıp şehrin bilmediği yerlerine geldiklerinde içinde bir endişe filizlenmeye başladı. Eve dönüş yolunu nasıl bulacaktı? Etrafına dikkatle bakarak kendine işaret noktaları belirlemeye çalıştı; büyük binalara, vitrinlerin üzerindeki renkli tabelalara, çitlerin üzerini saran çiçekli çalılıklara dikkat ediyordu.

“Daha uzak mı?” diye sordu Merga’ya ürkekçe bakarak.

O anda bir otobüs, arkasında siyah bir duman bulutu bırakarak gürültüyle yanlarından geçti. Merga onu duymuyordu. Mamo’yu kolundan tutup yolun karşısına sürükledi. Mamo şaşkınlık içinde kendini kalabalık ve gürültülü bir otobüs terminalinde buldu.

Belki bir otobüs acentesinde çalışacaktı. Para alıp bilet verecekti. Gene heyecanlanmıştı. Belki de şu karşıdaki benzinliğe gideceklerdi ve orada pompacı olacaktı.